

УДК 657

Амбросій О.І., старший викладач

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті йде мова про банківське кредитування на території України, про кредитні ризики та причини їх виникнення, про внутрішній контроль кредитних операцій.

Ключові слова: кредит, банківський кредит, процес кредитування, кредитний ризик.

Ambrosiy O.

BANK LENDING IN UKRAINE

In the article speech goes about the bank crediting on territory of Ukraine, about credit risks and reasons of their origin, about internal control of credit operations.

Keywords: credit, bank loan lending process, credit risk.

Амбросий О.И.

БАНКОВСКОЕ КРЕДИТОВАНИЕ В УКРАИНЕ

В статье идет речь о банковском кредитовании на территории Украины, о кредитных рисках и причинах их возникновения, внутренний контроль кредитных операций.

Ключевые слова: кредит, банковский кредит, процесс кредитования, кредитный риск.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сьогоднішньому етапі одну із найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств незалежно від форми власності та сфери господарювання. Незважаючи на те, що кризи в економічній системі практично підірвали фінансову стійкість більшості вітчизняних підприємств, внаслідок чого різко скоротилася кількість надійних фірм – позичальників (на фоні падіння прибутковості банківських операцій), кредитні операції залишаються головним видом активних

Амбросій О.І.

операцій комерційних банків, в який вкладається переважна більшість залучених банками ресурсів.

Кредит (від лат. „creditum” – позика, борг) – одна з найскладніших економічних категорій, характер об’єктивної необхідності якої обумовлений, з одного боку, становищем та розвитком товарно-грошових відносин, з іншого – такою специфікою її прояви, як поворотний рух вартості. Оскільки надання кредиту є специфічною, відокремленою формою грошових відносин, воно має власні особливості, пов’язані з обслуговуванням усього процесу розширеного відтворення та забезпеченням його безперервності. У цьому плані база функціонування кредитних відносин – тимчасове вивільнення грошових коштів та поява потреби в них.

Як економічна категорія, кредит – це сукупність відповідних економічних відносин між кредитором та позичальником з приводу поворотного руху вартості. Кредит як самостійна економічна категорія виконує важливі функції в економіці. Так, на макроекономічному рівні виділяються перерозподільча функція та функція заміщення готівкових коштів кредитними засобами. При більш детальному розгляді кредитних відносин можна обґрунтувати виділення більшої кількості функцій, зокрема:

- акумуляцію тимчасово вільних ресурсів;
- розподілення залучених коштів між позичальниками;
- емісійну;
- контрольну та ін.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дану тему вивчали такі науковці як Ватаманюк З.Г., Вітлінський В.В., Владишин У.В., Данілов О.Д., Довгань Ж.М., Козьменко С.М. та інші.

Об’єктом дослідження даної статті є основні аспекти кредитування комерційними банками. Предметом дослідження виступають особливості та процес здійснення банківського кредитування в економіці України.

Цілі статті. Основною метою написання даної статті є дослідження діяльності банків, зокрема сфери кредитування та впливу її впливу на результати діяльності банку

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. У ринковій економіці основною формою кредиту є банківський кредит. Кредитування господарських суб’єктів і громадян є однією з найважливіших функцій

банків як спеціалізованих кредитних установ.

Банківський кредит – необхідний інструмент стимулювання народного господарства, без якого не можуть успішно працювати товаровиробники. Саме тому в сучасних умовах необхідно навчитися ефективно його використовувати.

Розвиток комерційних відносин справляє позитивний вплив на основи функціонування банківського кредиту в господарстві нашої країни. В сучасних умовах основними макроекономічними завданнями кредитного процесу є сприяння раціональній організації виробництва і збуту, збільшенню обсягів необхідної на ринку продукції, одержанню максимального прибутку при мінімальних затратах.

Одним із найважливіших моментів на шляху до вирішення цих завдань є визначення оптимальних умов і методів кредитування, на основі яких виникають і розвиваються відносини між банком і позичальником.

Головними ланками кредитної системи є банки, що мають ліцензію Національного банку України, які виступають у ролі покупця і продавця існуючих у суспільстві тимчасово вільних коштів. Крім того, комерційні банки, що мають відповідну ліцензію Національного банку України на право проведення операцій з валютними цінностями, можуть виступати в ролі покупця і продавця тимчасово вільних коштів в іноземній валюті.

Банківська система шляхом надання кредитів організовує й обслуговує рух капіталу, забезпечує його залучення, акумуляцію та перерозподіл у ті сфери виробництва та обігу, де виникає дефіцит капіталу.

Метою кредитування є: для кредитора – одержання прибутку у вигляді процента за кредит, а для позичальника – задоволення тимчасової потреби в додаткових грошових коштах.

Кредит передбачає наявність кредитних взаємозв'язків, які є договірними стосунками між кредитором і позичальником. Кредитором у кредитуванні виступає банк чи інша фінансова установа, а позичальниками – юридичні чи фізичні особи. Необхідність кредитних взаємозв'язків пов'язана з розбіжністю у часі руху матеріальних і грошових потоків, що виникає в процесі відтворення суспільного продукту.

Приріст банківських кредитів юридичним і фізичним особам за перше півріччя 2011 р. склав 31 млрд грн - до 672 млрд 746 млн грн. Причому кредити юридичних осіб зростали набагато швидше. Що

стосується кредитування фізичних осіб, вперше спостерігається динаміка їх збільшення. Заборгованість за кредитами фізичних осіб стабілізувалася, кредити фізособам видаються за рахунок погашень.

У першому півріччі 2011 р. спостерігалось зменшення прострочених кредитів на 152 млн грн - до 75 млрд 54 млн грн Зросли короткострокові кредити - за перше півріччя приріст склав 18 млрд 203 млн грн

Всього станом на 1 липня 2011 р. видано короткострокових кредитів на суму 202 млрд 786 млн грн Довгострокових кредитів за цей же період було видано більше на 12 млрд 694 млн Загальна сума довгострокових кредитів станом на 1 липня 2011 р. – 394 млрд 905 млн грн

За перше півріччя 2011 р. строкові депозити фізичних осіб зросли на 16 млрд 540 млн грн і станом на 1 липня 2011 р. склали 205 млрд 643 млн грн, тобто, можна говорити і про зростання довіри населення.

Що стосується юридичних осіб, то спостерігалася динаміка падіння коштів до запитання на тлі збільшення строкових депозитів. Так, строкові депозити юридичних осіб зросли на 13 млрд 400 млн грн до суми в 73 млрд 92 млн грн [3].

За повідомленням НБУ, середня вартість кредитів для суб'єктів господарювання за даними статистичної звітності банків України (без урахування овердрафту) станом на 04.10.2011 року становила:

- по короткострокових кредитах – 16,3% у гривні та 8,6% в іноземній валюті;
- по довгострокових кредитах – 16,6% у гривні та 9,1% в іноземній валюті.

Відзначимо, що загальний обсяг наданих підприємствам реального сектора економіки України кредитів (стаття “кредитування нефінансових корпорацій”) у серпні 2011 року становив 558781 млн грн, що більше за відповідний показник липня на 2,1%. Абсолютний приріст обсягів кредитування у серпні (+11561 млн грн) є одним із найвищих у поточному році і поступається лише показнику березня (+13885 млн грн).

На позичальників з Волинської області станом на кінець серпня 2011 року припадає 4755 млн грн виданих кредитів, що становить 0,851% усіх виданих кредитів нефінансовим корпораціям України. За даним показником область посідає 9-е місце з 25 регіонів України.

59,6% загальної суми виданих на Волині кредитів зосереджено в

сфері торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (для порівняння, в середньому по Україні – 35,6%). На переробну промисловість області припадає 16,7% виданих кредитів (по Україні – 21,8%) [4].

Таблиця 1

Обсяг наданих кредитів по регіонах України

Регіон України	Обсяг наданих кредитів, млн грн станом на 31.08.2011р.	У % до загального обсягу наданих кредитів в країні
Україна всього	558 781	100,00
АР Крим та м. Севастополь	8 219	1,471
Вінницька	2 715	0,486
Волинська	4 755	0,851
Дніпропетровська	105 000	18,791
Донецька	34 486	6,172
Житомирська	1 340	0,240
Закарпатська	1 192	0,213
Запорізька	8 734	1,563
Івано-Франківська	2 436	0,436
Київська та м. Київ	303 034	54,231
Кіровоградська	3 244	0,581
Луганська	4 464	0,799
Львівська	9 612	1,720
Миколаївська	5 076	0,908
Одеська	23 132	4,140
Полтавська	4 551	0,814
Рівненська	2 058	0,368
Сумська	3 125	0,559
Тернопільська	2 632	0,471
Харківська	15 268	2,732
Херсонська	3 432	0,614
Хмельницька	3 034	0,543
Черкаська	2 886	0,516
Чернівецька	2 199	0,394
Чернігівська	2 157	0,386

Процес кредитування – це багатогранний і складний процес з точки зору його ризикованості для банку, адже, кожній можливості отримати прибуток від певної операції протистоїть реальна можливість понести збитки. Тому важливим завданням діяльності кожного банку є досягнення оптимального співвідношення між прибутковістю та ризикованістю його операцій. У зв'язку з тим, що основну частину прибутку банк одержує від своїх позичкових операцій, стає очевидним важливість мінімізації і запобігання кредитного ризику.

Таблиця 2

Розподіл кредитів за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Частка наданих кредитів:	
	в області, %	в Україні, %
Сільське та лісове господарство	3,7	6,0
Рибальство, рибництво	0,3	0,1
Добувна промисловість	0,0	2,3
Переробна промисловість	16,7	21,8
Виробництво та розподіл електроенергії, газу та води	0,8	3,1
Будівництво	3,7	8,1
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	59,6	35,6
Діяльність готелів та ресторанів	0,8	0,8
Діяльність транспорту та зв'язку	1,1	5,2
Операції з нерухомим майном, оренда інжиніринг	12,2	15,6
Освіта	0,01	0,02
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1,1	0,3
Надання комунальних та індивідуальних послуг	0,1	1,0

Одним з важливих чинників, що негативно впливає на стан кредитного ринку в Україні, є зростання виданих кредитів з високим ризиком неповернення. Головна причина – недосконалі системи оцінки кредитоспроможності позичальників. В основному вітчизняні банки на сучасному ринку використовують два методи оцінки кредитоспроможності: коефіцієнтний та рейтинговий. Але існують

негативні сторони використання таких методик. По-перше, не можна обмежуватися чи надавати перевагу одному з показників, оскільки коефіцієнти неповно характеризують кредитоспроможність позичальника. По-друге, в умовах нестабільної економіки, високих темпів інфляції фактичні показники не можуть бути єдиною базою оцінки здатності позичальника погасити позику у встановлений строк. По-третє, відсутня єдина база оптимальних значень фінансових показників. Їх рівень змінюється залежно від стану економіки країни. По-четверте, розраховані коефіцієнти фіксують лише мить економічного часу, залишаючи осторонь безперервні динамічні зміни. На основі такого аналізу зробити однозначний висновок про кредитоспроможність вдається не завжди, оскільки одні показники можуть знаходитись у критичній зоні, а інші бути цілком задоволені.

Тому, необхідно розробити і застосувати якісну науково обґрунтовану методику оцінки кредитоспроможності позичальників. Точність оцінки важлива і для позичальника, адже від неї залежить рішення про надання кредиту та про можливий його обсяг.

Одним із напрямів для розв'язання вказаних проблем можна було б вважати впровадження у діючу практики оцінки кредитоспроможності позичальника аналіз грошового потоку клієнта, що надає можливість оцінити обороти його коштів за певний період і більш повно охарактеризувати можливості погашення позичок. Крім того доцільно було б розглянути питання про створення міжбанківської інформаційної бази, до якої за результатами аналітичної роботи банків із підприємствами різних галузей економіки, заносилися б дані про оптимальні значення показників фінансового стану позичальників, які належать до відповідних галузей, що в результаті дало б можливість більш точно прорахувати і вагові значення різних коефіцієнтів. Необхідно також розмежувати повноваження працівників кредитного відділу з кредитного обслуговування клієнтів, що дало б змогу обмежити кількість помилок та суб'єктивних рішень у процесі кредитування.

У складних умовах розвитку економіки та з огляду на схильність банків до ризиків, у тому числі кредитних, значення контролю, особливо внутрішньобанківського, набуває дедалі більшої ваги. Внутрішній контроль – це процес, що постійно здійснюється на всіх рівнях банку і покликаний сприяти досягненню мети, визначеною стратегією його розвитку.

Головна мета внутрішнього контролю банків чи кредитно-

фінансових установ – це періодичне здійснення перевірок чи оцінка рівня достатності і ефективності діяльності структурних підрозділів, а також визначення шляхів можливості його вдосконалення з метою забезпечення повноти та достовірності обліку та звітності, дотримання чинного законодавства і нормативно-правових актів, а також оцінка внутрішньогосподарських процесів чи операцій [2].

Висновки. Таким чином, для реалізації процесу кредитування як з боку банку, так і з боку боржника необхідно, щоб їхні інтереси збігалися, тобто, щоб необхідність, доцільність та можливість кредитування відповідали одночасно їхнім інтересам, з одного боку, і сам процес кредитування був достатньо деталізований та прозорий із відокремленням конкретних завдань, обов'язків та відповідальності окремих посадових осіб, які забезпечують реалізацію конкретних етапів кредитування, з іншого.

1. Актуальні проблеми та удосконалення кредитних відносин банківських установ з підприємствами / І.О. Геєць // Економіка та держава. – 2009.
2. Методологія та організація наукових досліджень / О.В Крушельницька: Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2008.
3. <http://news.finance.ua>
4. <http://fond-pp.lutsk.ua>